

Research Article; Received: 2025-04-21; Revised: 2025-08-19; Accepted: 2025-09-03.

การพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

The Development Model for Promoting Student Health in Schools under the Office of Suratthani Primary Educational Service Area 2

เชน ร่มพฤกษ์^{*1}, พณภุช บุญพบ², ชุศักดิ์ เอกเพชร^{**3}

Zane Rompruek¹, Phanagrid Boonpob², Chusak Ekpetch³

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Doctor of Philosophy Program in Interdisciplinary for
Sustainable Development Administration,

Graduate School, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

First Author, E-mail: zaned87@gmail.com*

Corresponding Author, E-mail: phanagrid.boon@gmail.com**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา และ 3) เพื่อตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษาเป็นการวิจัยและพัฒนา โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา และระยะที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็น ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมสุขภาพพบว่า การออกกำลังกายและการบริการอนามัย

โรงเรียนมีค่าสูงสุด รองลงมา คือ การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ส่วนการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม มีค่าน้อยที่สุด 2) การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) องค์ประกอบของการส่งเสริมสุขภาพ (4) วิธีดำเนินการ และ (5) เงื่อนไขความสำเร็จ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบมีความถูกต้องและมีความเหมาะสม 3) การตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา จากการสนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติพบว่า รูปแบบมีความเป็นประโยชน์และมีความเป็นไปได้ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนเป็นกระบวนการแบบองค์รวม และเป็นระบบที่ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันจากหลายภาคส่วน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนและต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในการขับเคลื่อน รวมทั้งครูผู้เป็นกลไกสำคัญในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติจริง และที่สำคัญที่สุด คือ ผู้เรียนต้องมีความต้องการและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพ

คำสำคัญ: รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพ; การส่งเสริมสุขภาพผู้เรียน; สถานศึกษา

Abstract

This research aims to 1) study schools' needs for student health promotion, 2) to develop a student health promotion model for schools, and 3) to validate the student health promotion model for schools. This is a research and development study employing a mixed-methods approach. The research is designed in three phases: Phase 1: studying schools' needs for student health promotion; Phase 2: developing a student health promotion model for schools; and Phase 3: validating the student health promotion model for schools. Research data are analyzed using descriptive statistics, including percentage, arithmetic mean, standard deviation, and PNI. Qualitative data are analyzed using content analysis and summarized into narratives.

The research results reveal that 1) regarding the essential needs for student health promotion in schools, exercise and school health services are found to have the highest value, followed by creating a health-conducive environment. Counseling and social support have the lowest value. 2) Development model for promoting student health in

schools consists of (1) principles, (2) objectives, (3) health promotion components, (4) operational methods, and (5) success conditions. The model is validated by experts through seminar discussions as accurate and appropriate. 3) Validation of the student health promotion model for schools through practitioner focus group discussions indicates that the model is beneficial and feasible. The knowledge gained from this research indicates that promoting student health is a holistic and systematic process requiring collaboration from multiple sectors. It involves clear operational steps and needs administrative support for implementation, with teachers serving as crucial mechanisms for putting plans into practice. Most importantly, students must desire and actively participate in health promotion efforts.

Keywords: Health Promotion Model; Promoting Student Health; School

บทนำ

การส่งเสริมสุขภาพกับการศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กัน การพัฒนา นักเรียนและเยาวชนจึงอยู่ที่กระบวนการจัดการศึกษาและการสร้างสุขภาพภายใต้ ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นับตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและ องค์กรในท้องถิ่น ซึ่งจะต้องมีการประสานความร่วมมือ ประสานประโยชน์ที่เอื้อต่อการ พัฒนาเด็กให้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และปลอดภัย ซึ่งโรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีหน้าที่ให้ความรู้และพัฒนาคน ให้มีสุขภาพและศักยภาพที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ การให้การศึกษแล้วการส่งเสริมสุขภาพอนามัยในโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการ เรียนรู้ของเด็กและเยาวชนที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า การส่งเสริม สุขภาพ การดูแลสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน การให้บริการด้านสุขภาพอนามัย และการ ให้ความรู้ด้านสุขภาพตามสุขบัญญัติจะทำให้ นักเรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่าง มีความสุข ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 กำหนดการเสริมสร้างให้คนไทยมีสุข ภาวะที่ดีครอบคลุมทั้งด้านกาย ใจ สติปัญญาและสังคม มุ่งเน้นการเสริมสร้างการ จัดการสุขภาวะที่นำไปสู่การมีศักยภาพในการจัดการสุขภาวะที่ดีได้ด้วยตนเอง ได้แก่ 1) การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะ 2) การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุข ภาวะ 3) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี 4) การพัฒนาระบบ

บริการสุขภาพที่ทันสมัย 5) การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างสุขภาพที่ดีในทุกพื้นที่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561: 8-9) ซึ่งการส่งเสริมสุขภาพจะให้นักเรียนมีสุขภาพที่ดีทั้งทางกายและใจ มีความรู้ความเข้าใจด้านสุขภาพ และมีทัศนคติที่ถูกต้องในการดูแลตนเองจะช่วยลดปัญหาสุขภาพในระยะยาว

การลดปัญหาสุขภาพนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสุขภาพที่ดีเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และพัฒนาการ ปัญหาสุขภาพทั้งทางกายและใจสามารถส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียน การมีสมาธิและความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม การดูแลและแก้ไขปัญหาสุขภาพตั้งแต่ช่วงวัยเรียนจึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าเพื่อให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและศักยภาพในการทำงาน แต่จากการศึกษาสภาพการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในการรับวัคซีนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่านักเรียน อายุ 5-11 ปี ได้รับวัคซีนร้อยละ 70.10 นักเรียนอายุ 12-18 ปี ได้รับวัคซีนร้อยละ 55.79 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2, 2565: 2-4) และจากการสำรวจข้อมูลภาวะทุพโภชนาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2565 พบว่า มีนักเรียนน้ำหนักต่อส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ (ผอม) ส่วนสูงต่ออายุต่ำกว่าเกณฑ์ (เตี้ย) น้ำหนักต่อส่วนสูงเกินเกณฑ์ (เริ่มอ้วนและอ้วน) น้ำหนักต่อส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์และส่วนสูงต่ออายุต่ำกว่าเกณฑ์ (ผอมและเตี้ย) และน้ำหนักต่อส่วนสูงเกินเกณฑ์และส่วนสูงต่ออายุต่ำกว่าเกณฑ์ (อ้วนและเตี้ย) ตลอดปีการศึกษาเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 31.18 และประจำปีการศึกษา 2566 เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 30.70 ส่วนผลการสำรวจข้อมูลนักเรียนเสียชีวิตของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ปี พ.ศ. 2565 พบว่านักเรียนเสียชีวิตจากเหตุไฟไหม้ 2 ราย จมน้ำเสียชีวิต 1 ราย และติดเชื้อในกระแสเลือดเสียชีวิต 1 ราย รวมทั้งสิ้น 4 ราย ปี พ.ศ. 2566 พบว่า นักเรียนประสบอุบัติเหตุรถชนเสียชีวิต 4 ราย โรคประจำตัวเสียชีวิต 1 ราย จมน้ำเสียชีวิต 3 ราย ไฟไหม้บ้าน 2 ราย โรคมะเร็งเสียชีวิต 1 ราย รวมทั้งสิ้น 11 ราย (จิรายุ ไชยเชียงของ, 2567)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 เพื่อให้การแก้ไขปัญหาสุขภาพของนักเรียนในพื้นที่เป็นไปอย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และเพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง สาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับคุณภาพชีวิตและศักยภาพ

ที่ดีของนักเรียนในอนาคต และที่สำคัญเพื่อให้โรงเรียนได้มีรูปแบบการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีแนวทางการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีการดำเนินงาน 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานอนามัยโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 179 โรงเรียน (โรงเรียนละ 2 คน) จำนวน 358 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 (โรงเรียนละ 2 คน) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จำนวน 246 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา 11 ด้าน 72 ข้อ โดยมีมาตรการวัด คือ สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นระดับมากที่สุด (5) สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นระดับมาก (4) สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นระดับปานกลาง (3) สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นระดับน้อย (2) และสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นระดับน้อยที่สุด (1) การหาคุณภาพค่าความเที่ยงตรง (Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC=0.98) จากนั้น นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 10 โรงเรียน รวม 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่า 0.93 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามระบบ My Office แต่ละโรงเรียน เพื่อรวบรวมผลการตอบแบบสอบถามด้วยตนเองจากกูเกิลฟอร์ม (Google Form)

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าความต้องการจำเป็น (PNI)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา

2.1 กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ครูหัวหน้างานอนามัยโรงเรียน จำนวน 1 คน นักวิชาการในระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 คน และนักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 1 คน เลือกแบบเจาะจง รวม 11 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบประเด็นความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบ เนื้อหาของแบบบันทึกประกอบด้วยองค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบส่งเสริมสุขภาพ องค์ประกอบที่ 4 วิธีดำเนินการ และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ครูหัวหน้างานอนามัยโรงเรียน จำนวน 1 คน นักวิชาการในระดับอุดมศึกษา จำนวน 3 คน และนักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 1 คน จำนวน 11 คน ได้ตรวจสอบประเด็นความถูกต้องและความเหมาะสม พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะของการปรับปรุงรูปแบบ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนัดหมายผู้เชี่ยวชาญร่วมกัน ประชุมสัมมนาตรวจสอบประเด็นความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบ (Connoisseurship) ตามประเด็นต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ โดยแยกตามประเด็นเนื้อหา และผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้ 1) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาสร้างข้อสรุป 2) ปรับปรุงร่างรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา

ระยะที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา

3.1 กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้บริหาร การศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้างานอนามัยโรงเรียนที่เป็น โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวน 6 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 2 และนักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 1 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วยองค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบการส่งเสริมสุขภาพ องค์ประกอบที่ 4 วิธีดำเนินการ และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญได้ ตรวจสอบประเด็นความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ของการปรับปรุงรูปแบบ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการ สนทนากลุ่มเป้าหมาย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้ 1) การนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติมาสร้าง ข้อสรุป 2) การปรับปรุงรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สำหรับ ข้อเสนอแนะการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา สร้างตารางสรุป ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนแล้วนำผลไปปรับปรุงรูปแบบ

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา ด้านองค์ประกอบการส่งเสริมสุขภาพ ผลวิจัยดังตารางต่อไปนี้

ประเด็น	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่คาดหวัง			PNI	ลำดับ
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล		
1. ด้านการให้สุขศึกษา	3.03	0.78	ปานกลาง	4.81	0.48	มากที่สุด	0.59	3
2. ด้านการออกกำลังกาย	2.99	0.71	ปานกลาง	4.97	0.16	มากที่สุด	0.67	1
3. ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย	3.28	0.80	ปานกลาง	4.92	0.30	มากที่สุด	0.53	4
4. ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ	3.12	0.68	ปานกลาง	4.92	0.26	มากที่สุด	0.60	2

ประเด็น	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่คาดหวัง			PNI	ลำดับ
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล		
5. ด้านการบริการอนามัยโรงเรียน	3.01	0.63	ปานกลาง	4.95	0.20	มากที่สุด	0.67	1
6. ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม	3.35	0.77	ปานกลาง	4.92	0.30	มากที่สุด	0.47	5
เฉลี่ย	3.13	0.73	ปานกลาง	4.92	0.28	มากที่สุด	0.59	

ตาราง 1 ความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา องค์ประกอบการส่งเสริมสุขภาพ

จากตาราง 1 ผลการศึกษาความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการออกกำลังกาย มีค่าสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการบริการอนามัยโรงเรียน ส่วนด้านการให้สุขศึกษามีค่าน้อยสุด ตามลำดับ

ด้านองค์ประกอบองค์ประกอบวิธีดำเนินการส่งเสริมสุขภาพ ผลวิจัยดังตารางต่อไปนี้

ประเด็น	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่คาดหวัง			PNI	ลำดับ
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล		
1. ด้านการกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมสุขภาพ	3.11	0.57	ปานกลาง	4.82	0.43	มากที่สุด	0.55	3
2. ด้านการวางแผนการส่งเสริมสุขภาพ	3.06	0.73	ปานกลาง	4.84	0.47	มากที่สุด	0.59	2
3. ด้านการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพ	2.95	0.63	ปานกลาง	4.92	0.32	มากที่สุด	0.68	1
4. ด้านการประเมินผลการส่งเสริมสุขภาพ	3.08	0.63	ปานกลาง	4.85	0.45	มากที่สุด	0.59	2
5. ด้านการปรับปรุงแก้ไขการส่งเสริมสุขภาพ	2.99	0.71	ปานกลาง	4.54	0.73	มากที่สุด	0.52	4
เฉลี่ย	3.04	0.65	ปานกลาง	4.79	0.48	มากที่สุด	0.59	

ตาราง 2 ความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา องค์ประกอบวิธีดำเนินการส่งเสริมสุขภาพ

จากตาราง 2 ผลการศึกษาความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา องค์ประกอบวิธีดำเนินการส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพมีค่าสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการประเมินผลการส่งเสริมสุขภาพ ส่วนด้านการปรับปรุงแก้ไขการส่งเสริมสุขภาพ มีค่าน้อยสุด ตามลำดับ

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา ผลการยกย่องรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา มีองค์ประกอบของร่างรูปแบบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 2) การดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) 3) การบูรณาการกับงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ผลการตรวจสอบพบว่า หลักการของรูปแบบมีความถูกต้องและมีความเหมาะสม

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษาในทุกมิติ 2) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียน 3) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความพร้อมในการเรียนรู้ ผลการตรวจสอบพบว่า วัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความถูกต้องและมีความเหมาะสม

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบของการส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) การให้สุขศึกษา 2) การออกกำลังกาย 3) โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 4) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ 5) การบริการอนามัยโรงเรียน 6) การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ผลการตรวจสอบพบว่า องค์ประกอบของการส่งเสริมสุขภาพมีความถูกต้องและมีความเหมาะสม

องค์ประกอบที่ 4 วิธีดำเนินการของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมสุขภาพ 2) การวางแผนการส่งเสริมสุขภาพ 3) การดำเนินการส่งเสริมสุขภาพ 4) การประเมินผลการส่งเสริมสุขภาพ 5) การปรับปรุงแก้ไขการส่งเสริมสุขภาพ ผลการตรวจสอบพบว่า วิธีดำเนินการของรูปแบบมีความถูกต้องและมีความเหมาะสม

องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีความรู้ ความเข้าใจที่ตรงกันในการดำเนินการ 2) สถานศึกษารัฐจัดปรับเปลี่ยนการดำเนินการ 3) ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และภาคีเครือข่ายมีความรับผิดชอบในการดำเนินการ 4) ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม สนับสนุนในการดำเนินการ ผลการตรวจสอบพบว่า เงื่อนไขความสำเร็จมีความถูกต้องและมีความเหมาะสม

ผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษาพบว่า ร่างรูปแบบมีความถูกต้องและมีความเหมาะสม และผู้เชี่ยวชาญได้มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงร่างรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา ดังนี้ 1. เพิ่มหลักการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน 2. เรียงลำดับองค์ประกอบการส่งเสริมสุขภาพตามลำดับค่าความต้องการจำเป็น (PNI) ประกอบด้วย 1) การออกกำลังกายและการบริการอนามัยโรงเรียน 2) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ 3) การให้สุขศึกษา 4) โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย และ 5) การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ตามลำดับ 3. เงื่อนไขความสำเร็จเขียนรูปแบบให้เป็นมิติ ได้แก่ มิติผู้บริหาร มิติครูและมิติผู้เรียน และเพิ่มเติมการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเป็นทางการของนักเรียน

ระยะที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา ผลการตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่มผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 2) การดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) 3) การบูรณาการกับงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา 4) การส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ผลการตรวจสอบพบว่า หลักการของรูปแบบมีความเป็นประโยชน์และมีความเป็นไปได้

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษาในทุกมิติ 2) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียน 3) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความพร้อมในการเรียนรู้ ผลการตรวจสอบพบว่า วัตถุประสงค์ของรูปแบบมีความเป็นประโยชน์และมีความเป็นไปได้

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบของการส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) การออกกำลังกาย 2) การบริการอนามัยโรงเรียน 3) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ 4) การให้สุขศึกษา 5) โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 6) การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ผลการตรวจสอบพบว่า องค์ประกอบของการส่งเสริมสุขภาพมีความเป็นประโยชน์และมีความเป็นไปได้

องค์ประกอบที่ 4 วิธีดำเนินการของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมสุขภาพ 2) การวางแผนการส่งเสริมสุขภาพ 3) การดำเนินการส่งเสริมสุขภาพ 4) การประเมินผลการส่งเสริม

สุขภาพ 5) การปรับปรุงแก้ไขการส่งเสริมสุขภาพ ผลการตรวจสอบพบว่า
วิธีดำเนินการของรูปแบบมีความเป็นประโยชน์และมีความเป็นไปได้

องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ แยกเป็นมิติประกอบด้วยมิติ
ผู้บริหารสถานศึกษา มิติครูและมิติผู้เรียน โดยบุคลากรทุกมิติจะต้องมีส่วนร่วมในการ
ดำเนินการ โดยมีเงื่อนไขความสำเร็จในการขับเคลื่อน ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
และครูมีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันในการดำเนินการ 2) สถานศึกษารู้จักปรับเปลี่ยน
การดำเนินการ 3) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและภาคีเครือข่ายมีความรับผิดชอบในการ
ดำเนินการ 4) ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม สนับสนุนในการดำเนินการ 5) ผู้เรียนเข้าร่วม
กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพเป็นกิจวัตร ผลการตรวจสอบพบว่า เงื่อนไขความสำเร็จมี
ความเป็นประโยชน์และมีความเป็นไปได้

ผลการสนทนากลุ่มเป้าหมายเพื่อตรวจสอบความเป็นประโยชน์ (Utility) และ
ความเป็นไปได้ (Feasibility) ของรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา
พบว่า รูปแบบมีความเป็นประโยชน์ (Utility) และความเป็นไปได้ (Feasibility) และ
กลุ่มเป้าหมายไม่มีประเด็นข้อเสนอนแนะใดที่ต้องปรับปรุงรูปแบบ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของ
สถานศึกษาเห็นได้ว่า ความต้องการจำเป็น องค์ประกอบส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของ
สถานศึกษาพบว่า ด้านการออกกำลังกาย และด้านการบริการอนามัยโรงเรียนมีความ
ต้องการจำเป็นสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้านการให้
สุขศึกษา ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย ส่วนด้านการให้คำปรึกษาและ
สนับสนุนทางสังคมมีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า
การออกกำลังกายเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้เรียน
การมีบริการอนามัยโรงเรียนที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสม
การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญจะช่วยลดความเสี่ยงต่อ
การเกิดโรคและอุบัติเหตุในโรงเรียนได้ เพราะวัยเรียนเป็นช่วงเวลาสำคัญของการ
เจริญเติบโตทั้งร่างกายและจิตใจ การปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่ดีในวัยนี้จึงเป็นการ
วางรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต ช่วยป้องกันปัญหาสุขภาพ
ระยะยาว เสริมสร้างศักยภาพในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองให้เต็มที่เพื่อให้เติบโต
เป็นประชากรที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของจตุพร นงษ์รัก
(ม.ป.ป.) ได้วิจัยเรื่องพฤติกรรมสุขภาพและความรอบรู้ด้านสุขภาพเด็กวัยเรียน

เขตสุขภาพที่ 5 ในตำบลต้นแบบบูรณาการด้านส่งเสริมสุขภาพที่ 5 กลุ่มวัยและอนามัยสิ่งแวดล้อมพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนรายด้านที่พบการปฏิบัติจากน้อยไปมาก ได้แก่ ด้านโภชนาการ รองลงมา คือ ด้านการบริโภคอาหารที่ไม่เสี่ยงต่อโรคพื้นผิ ส่วนด้านการอาบน้ำมีการปฏิบัติสูงที่สุด สำหรับความรู้ด้านสุขภาพของนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจทางสุขภาพสูงสุด รองลงมา คือ การเข้าถึงข้อมูลและสุขภาพ ส่วนการตัดสินใจปฏิบัติที่ถูกต้องอยู่ในระดับน้อยที่สุด นักเรียนยังมีพฤติกรรมสุขภาพและความรอบรู้สุขภาพในระดับพอใช้ เนื่องจากเด็กวัยเรียนไม่ได้มาจากการขาดความรู้เท่านั้น แต่เป็นเพราะไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ขาดทักษะในการทำความเข้าใจและนำข้อมูลไปใช้ตัดสินใจเมื่อเผชิญกับปัจจัยกดดันทางสังคม ทำให้เข้าใจว่า แม้สิ่งใดดีต่อสุขภาพ แต่ก็ยังไม่สามารถเปลี่ยนความรู้ให้เป็นพฤติกรรมในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น บุคลากรสาธารณสุขและครูควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพของนักเรียน เอื้อให้เด็กวัยเรียนมีการตัดสินใจปฏิบัติที่ถูกต้องด้านโภชนาการและด้านการบริโภคอาหารที่ไม่เสี่ยงต่อโรค สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงดาว แซ่มชื่น และรังสรรค์ โฉมยา (2560) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุขภาพะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า การส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและสมาชิกในชุมชนเพื่อจะได้กำหนดผู้รับผิดชอบและบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน รวมทั้งการวางแผนและการร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพะ การกำหนดนโยบายการส่งเสริมสุขภาพะและการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งการสร้างนักเรียนแกนนำ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพที่ดี การพัฒนาทักษะบุคลากรในการสร้างเสริมสุขภาพที่ดี การออกแบบกิจกรรมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและกำกับติดตามประเมินผลการสร้างสุขภาพะเพื่อการพัฒนาสุขภาพอย่างต่อเนื่องและลดพฤติกรรมเสี่ยงด้านต่าง ๆ อันส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และอัลดา กุลาสา และธัชชัย จิตรนันท์ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มีระดับการปฏิบัติงานในแต่ละมาตรฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีค่าสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการดำเนินงานสุขภาพของนักเรียนแกนนำ ส่วน

ด้านผลสำเร็จของงานตามนโยบายมีค่าน้อยที่สุด จากผลการวิจัยโรงเรียนควรมีการวางแผนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพที่มีความชัดเจน ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่จะแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพผู้เรียนต้องมีความเหมาะสมกับบริบทผู้เรียนในโรงเรียน

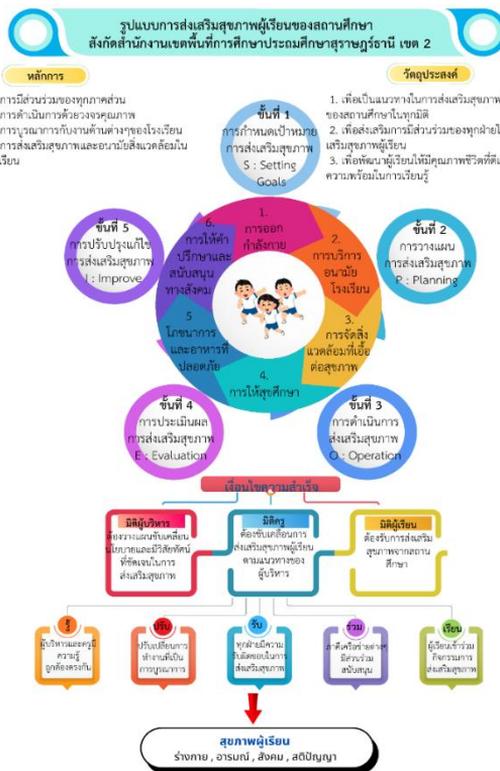
2. ผลการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษาพบว่า ร่างรูปแบบมีความถูกต้องและมีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เพราะร่างรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นได้มีการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนจากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศในการกำหนดเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับสภาพและบริบทความต้องการของสถานศึกษา รวมทั้งรูปแบบมีแนวทางปฏิบัติที่เป็นระบบและครอบคลุม เริ่มตั้งแต่การกำหนดหลักการและเป้าหมายที่ชัดเจน จนถึงการดำเนินงานตามกระบวนการเชิงระบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครูและนักเรียน ทำให้เกิดความร่วมมือและสร้างความรู้สึกร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การส่งเสริมสุขภาพบรรลุผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของมิ่งขวัญ ศิริโชติ (2561) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร เป็นรูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 2) ผลการใช้รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มทดลองมีผลคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมสุขภาพทางกาย จิตใจ สังคม และความรู้การส่งเสริมสุขภาพหลังการทดลองสูงกว่า กลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของนิพนธ์ กุลนิตย์ (2567) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมโภชนาการเด็กก่อนวัยเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลเมืองพินุลมั่งสาหราร จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีรูปแบบปฏิบัติการ ประกอบด้วย 10 กิจกรรม ในการดำเนินการของรูปแบบ ได้แก่ 1) ประชุมวางแผน 2) กำหนดเป้าหมายความสำเร็จ 3) จัดกิจกรรมรับฟังอันตรายของปัญหาภาวะโภชนาการ 4) วางแผนคัดกรองเด็ก 5) จัดกิจกรรมให้ความรู้ 6) จัดกิจกรรมใน

การช่วยสนับสนุนการป้องกันภาวะน้ำหนักเกิน 7) ควบคุม ดูแลและบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม 8) สนับสนุนงบประมาณ 9) ประชาสัมพันธ์การป้องกันปัญหา และ 10) ประเมินผลการทำงานส่งเสริมโภชนาการ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า วิธีดำเนินการวิจัยต้องดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการพัฒนาารูปแบบและการตรวจสอบรูปแบบจะต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบ

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษาพบว่า รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษามีความเป็นประโยชน์และมีความเป็นไปได้ต่อการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เพราะรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของสถานศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้นได้มีการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มผู้นำรูปแบบไปใช้ และมีการสร้างคู่มือที่สามารถชี้แจงรายละเอียดการดำเนินงานตามองค์ประกอบต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของฅกัญญา จูฑัฒ (2561) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพแก่นักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า 1) รูปแบบในการส่งเสริมสุขภาพแก่นักเรียนในสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) องค์ประกอบรูปแบบ และ 4) เงื่อนไขและข้อจำกัดของรูปแบบ จะเห็นได้ว่า การออกกำลังกาย การเล่นกีฬาและนันทนาการ และการบริการอนามัยโรงเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพแก่นักเรียน ซึ่งตอกย้ำให้เห็นว่า ไม่ว่าจะ เป็นบริบทพื้นที่ใดในโรงเรียนประถมศึกษา การดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานและการส่งเสริมกิจกรรมทางกายยังเป็นหัวใจสำคัญที่สถานศึกษาควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบังอร ดีคำย้อย (2561) ได้เสนอรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพนักเรียน 2) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ 3) เป้าหมายของการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน สะท้อนให้เห็นว่า สถานศึกษาควรส่งเสริมสุขภาพกายเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ได้แก่ การออกกำลังกายและการบริการอนามัยโรงเรียน อาหารและโภชนาการ ส่วนการส่งเสริมสุขภาพทางด้านจิตใจและสังคม สถานศึกษายังคงต้องให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน เพราะถ้าสุขภาพจิตดีก็จะส่งผลให้สุขภาพร่างกายดีไปด้วย และงานวิจัยของศุภพิชญ์ ญาณโสภณ (2563) เรื่องการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพด้วยหลัก 3อ 2ส ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการ

ส่งเสริมสุขภาพตามหลัก 3อ 2ส คือ SUKHO Model ประกอบด้วย 1) S: School หมายถึง การบูรณาการกับกิจกรรมของโรงเรียนหรือการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน 2) U: Ultimate Friends หมายถึง การคบเพื่อนที่ดี 3) K: Key Persons หมายถึง การมีตัวแบบ (Model) ที่ดีและชื่นชอบพร้อมที่จะปฏิบัติตาม 4) H: Home หมายถึง ครอบครัวต้องให้ความสำคัญ เป็นกำลังใจตลอดจนทำกิจกรรมร่วมกัน และ 5) O: Online Media หมายถึง การใช้สื่อออนไลน์/แอปพลิเคชันจากสมาร์ทโฟนหรือคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดกิจกรรม จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า วยของผู้เรียนมีผลต่อความสนใจในการดูแลสุขภาพและพฤติกรรม สำหรับผู้เรียนวัยประถมศึกษา ยังต้องการการดูแลและกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติเป็นหลักจากผู้ใหญ่และสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ส่วนผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเริ่มมีบทบาทของเพื่อน สื่อออนไลน์และการเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมายนี้จึงนำไปสู่ความแตกต่างในรูปแบบและองค์ประกอบที่เหมาะสม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพ 1 รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

1. หากสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องนำกระบวนการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนไปใช้ในการพัฒนาสุขภาพผู้เรียน ควรพิจารณาแต่ละขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมสุขภาพ ควรกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมสุขภาพให้มีความชัดเจน โดยการสำรวจความต้องการของผู้เรียนและการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ขั้นที่ 2 การวางแผนการส่งเสริมสุขภาพ ควรมีโครงการ กิจกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มีการออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายตามศักยภาพของผู้เรียน ขั้นที่ 3 การดำเนินการส่งเสริมสุขภาพ ควรคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามัคคีในหมู่คณะ ควรมีการละลายพฤติกรรมเพื่อให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ขั้นที่ 4 การประเมินผลการส่งเสริมสุขภาพ ควรกำหนดกรอบการประเมินผลให้ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ควรมีคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงแก้ไข ขั้นที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขการส่งเสริมสุขภาพ ควรพิจารณาและวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นตามสภาพความเป็นจริงเพื่อนำจุดด้อยหรือสิ่งที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายมาวางแผนปรับปรุงการทำงานใหม่

2. สถานศึกษาควรศึกษาคู่มีเอานำรูปแบบไปใช้อย่างละเอียดเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในแต่ละองค์ประกอบของกิจกรรมการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียน

3. การนำรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษาไปใช้ให้เกิดผลอย่างต่อเนื่องจะต้องให้ความสำคัญกับผู้ปกครอง ชุมชนและภาคีเครือข่าย ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องแก่บุคลากรในชุมชนและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพผู้เรียน

สรุป

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ โดยแบ่งตามระยะเวลาของการวิจัย ดังนี้ ผลการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษาพบว่า ความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา องค์ประกอบการส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการออกกำลังกายและด้านการบริการอนามัยโรงเรียนมีค่าสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ส่วนด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม อยู่ในระดับน้อยที่สุดตามลำดับ และองค์ประกอบวิธีดำเนินการการส่งเสริมสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน

พบว่า ด้านการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพมีค่าสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการวางแผนการส่งเสริมสุขภาพ และด้านการประเมินผลการส่งเสริมสุขภาพ ส่วนด้านการปรับปรุงแก้ไขการส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระบับน้อยที่สุดตามลำดับ ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษาพบว่า ร่างรูปแบบประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) องค์ประกอบของการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ (1) การออกกำลังกาย (2) การบริการอนามัยโรงเรียน (3) การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ (4) การให้สุขศึกษา (5) โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย (6) การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม 4) วิธีดำเนินการของรูปแบบ ได้แก่ (1) การกำหนดเป้าหมายการส่งเสริมสุขภาพ (2) การวางแผนการส่งเสริมสุขภาพ (3) การดำเนินการส่งเสริมสุขภาพ (4) การประเมินผลการส่งเสริมสุขภาพ (5) การปรับปรุงแก้ไขการส่งเสริมสุขภาพ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบมีความถูกต้องและมีความเหมาะสม ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง ได้แก่ 1) เพิ่มหลักการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน 2) เรียงลำดับองค์ประกอบการส่งเสริมสุขภาพตามลำดับค่าความต้องการจำเป็น 3) เงื่อนไขความสำเร็จเขียนรูปแบบให้เป็นมิติ ได้แก่ มิติผู้บริหาร มิติครูและมิติผู้เรียน ระยะที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนของสถานศึกษา จากการสนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติพบว่า รูปแบบมีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ สามารถนำรูปแบบไปใช้ปฏิบัติได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- จิรายุ ไชยเชียงของ. (2567). นักวิชาการศึกษาชำนาญการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 2. *สัมภาษณ์*. 1 มิถุนายน.
- จตุพร นงษ์รัก. (ม.ป.ป.). *พฤติกรรมสุขภาพและความรอบรู้ด้านสุขภาพเด็กวัยเรียน เขตสุขภาพที่ 5 ในตำบลต้นแบบบูรณาการด้านส่งเสริมสุขภาพ 5 กลุ่มวัยและอนามัยสิ่งแวดล้อม*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2567, จาก https://www.hpc5.go.th/rcenter/_fulltext/20210716183439_4557/20210716184438_4325.pdf
- ณกัญญา จู้ทัน. (2561). *รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพแก่นักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

- ดวงดาว แซ่มชื่น และรังสรรค์ โฉมยา. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุภาพะสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 8 (1), 96-106.
- นิพนธ์ กลุณิดย์. (2567). การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมโภชนาการเด็กก่อนวัยเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลเมืองพิบูลมั่งสารหารจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม และสุขภาพชุมชน*. 9 (3). 262-272.
- บังอร ดีคำ้อย. (2561). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
- มิ่งขวัญ ศิริโชติ. (2561). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร. *ดุชฎินิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก*.
- ศุภพิชญ์ ญาณโสภณ. (2563). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพด้วยหลัก 3อ 2ส ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดสุโขทัย. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*. 7 (1), 141-157.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. (2565). *รายงานการติดตามและนิเทศการเตรียมความพร้อม เปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ในการเปิดเรียน On Site ปลอดภัยอยู่กับโควิด 19 ในสถานศึกษา*. สุราษฎร์ธานี: กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อัสดา กุลาสา และธัชชัย จิตรนนท์. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*. 7 (6), 145-155.